

“Vraag eens aan de tolk welk beeld de tolk van jou heeft. En hoe deze tolk dit probeert te vertalen in diens stem.”

————— *Lisa Hinderks*

Carla
van Klaveren

De stem van de tolk

We kregen voor dit nummer een hele mooie bijdrage van ons altijd zeer gewaardeerde collega Lisa Hinderks. Zij vraagt zich in dit stuk af hoe de stem van de tolk haar identiteit weergeeft. Kan een tolk die overbrengen of is het een interpretatie die een tolk er zelf aan geeft? Ik had daar nog nooit bij stilgestaan, maar het is natuurlijk helemaal waar. Heel veel van iemands karakter komt tot uiting in de stem en die wordt bij doven door iemand anders ingevuld. Voor mij een echte eye-opener, waarschijnlijk niet voor doven, maar toch zeker wel voor iedereen die hiermee te maken heeft. Heel toevallig schreef onze eigen tolk Georgia een column die gaat over hoe lastig het vaak voor tolken is, dus de andere kant van het verhaal. Heel mooi vind ik, zo kom je dicht bij elkaar, ga je elkaar begrijpen en dan is een oplossing altijd dichtbij.

Naast deze overdenkingen heel veel pret in dit nummer. We kijken terug op een hele geslaagde 27e editie van de Nationale LeesVertelwedstrijd. Wat een feest was dat zeg, met geweldige kandidaten, een superwinnaar en voor iedereen zoveel te snoepen dat je met buikpijn naar huis kon gaan. Het thema was Wonka, nou dat had organisator TYD geweldig vormgegeven. Ook het theater was erg leuk met als klap op de vuurpijl een optreden van Kitchen's Light. We kijken terug op een geweldige dag.

Naast alle pret en serieuze zaken in dit nummer ruimte voor mooie interviews. Zoals met de Italiaanse wielrenster Francesca Baroni en weer een nieuw verhaal van een CI-dragers. Alvast heel veel plezier! ●

Zij vraagt zich in dit stuk af hoe de stem van de tolk haar identiteit weergeeft

colofon

Abonnementen & losse nummers

Een jaarabonnement op Woord en Gebaar (6 nummers) kost €42,00 en een los nummer €9,00. Buiten Nederland betaal je resp. €48,00 / €10,00. Een abonnement kan schriftelijk of via een e-mail naar de abonnementen-administratie worden opgezegd. De opzegtermijn is drie maanden. Adreswijzigingen dienen schriftelijk of via e-mail doorgegeven te worden aan de abonnementenadministratie.

Abonnementenadministratie en advertentieopgaven

Kees Slagter
(FBW Abonneeservice)
Postbus 612, 3440 AP Woerden
Telefoon: 0348-431393
info@woordengebaar.nl

Redactie

Carla van Klaveren
(hoofdredactie en eindredactie),
Dalene Venter (corrector)
hoofdredactieweng@gmail.com

Aan dit nummer werkten mee

Monte Gardenier, Georgia van der Gen, Saskia Heuer, Lisa Hinderks, Lisa van der Mark, Bernd Mojet, Gerjanne Snippe, Manon Spierenburg, Iris Steijvers van Orselen, Jochem Verdonk

Fotografie • Illustraties

David Andres, Bob Bronshof, Monte Gardenier, Saskia Heuer, Karel Renders

Vormgeving

Misha Ooteman

Drukwerk

Control Media, Wildert

Stichtingsbestuur

Mieneke van der Jagt (voorzitter),
Ilse Jobse, Gomèr Otterspeer

Woord en Gebaar op Internet

internet: woordengebaar.nl,
facebook: woordengebaaronline

Copyright

Het magazine wordt uitgegeven door Stichting Woord en Gebaar. Zonder schriftelijke toestemming van de hoofdredactie kan niets van deze uitgave worden overgenomen. Ook de gelijknamige website en de facebookpagina vallen onder de verantwoordelijkheid van de stichting.

ISSN nummer 0167-8930

Manon Spierenburg Auteur en scenarist Manon Spierenburg over hoe het steeds stiller wordt om haar heen.

Het lag niet alléén aan mij

Toen ik begon met deze column was ik bang voor subtiele reacties als Jij BENT DUS HELEMAAL NIET DOOF! en andere zoete woordjes die mensen via social media verspreiden, maar het tegendeel is het geval: ik krijg allemaal hartverwarmende berichten van dove en hardhorende mensen die opgelucht zijn dat er eindelijk iets over onze onzichtbare kwaal geschreven wordt. Want hoewel zowat elke aandoening tot op de grens van het betamelijke wordt uitgemeten in bladen en praatprogramma's, is doofheid blijkbaar niet iets waar je het over hebt onder nette mensen.

Wat veel van mijn lotgenoten wel moeilijk te geloven vinden, is dat ik al zo verschrikkelijk lang bijna-doenf was voordat ik erachter kwam. Dat begrijp ik wel. Ik ben in de meest ongepaste situaties terechtgekomen, zo gênant dat ik er nu nog in mijn dromen door achterna gezeten word. Nu ik het weet is het allemaal logisch, maar toen begreep ik echt niet waar het door kwam dat alles telkens mis ging. Dat lag niet alléén aan mij: andere mensen hadden het ook niet door, hoe grotesk de omgang met mij soms ook uitpakte. Neem die keer dat ik met mijn uitgeefster, redacteur en een collega-schrijver in een huisje logeerde tijdens een tweedaags boekenevent. Hoe ik die eerste dag ben doorgekomen begrijp ik nu nog niet. Enorme mensenmassa's, afspraken met mensen uit de film- en boekenwereld, signeursessies waarbij ik de naam van mensen voorin in hun boek moest schrijven, wat ik helemaal niet kan omdat ik alleen de klinkers oppik. De medeklinkers zitten in het middenregister en dat is morsdood bij mij. Ik red het meestal op context en anticipatie, maar namen zijn met alleen vijf klinkers natuurlijk volstrekt onmogelijk te volgen (kan ik al mijn lezers nu nog hartelijk bedanken voor het geduld dat ze hebben gehad?). Toen we die avond in het huisje kwamen, was ik zo uitgeput dat ik nog net een glas wijn naar binnen kon kloppen voordat ik mijn bed viel alsof ik neergeschoten was.

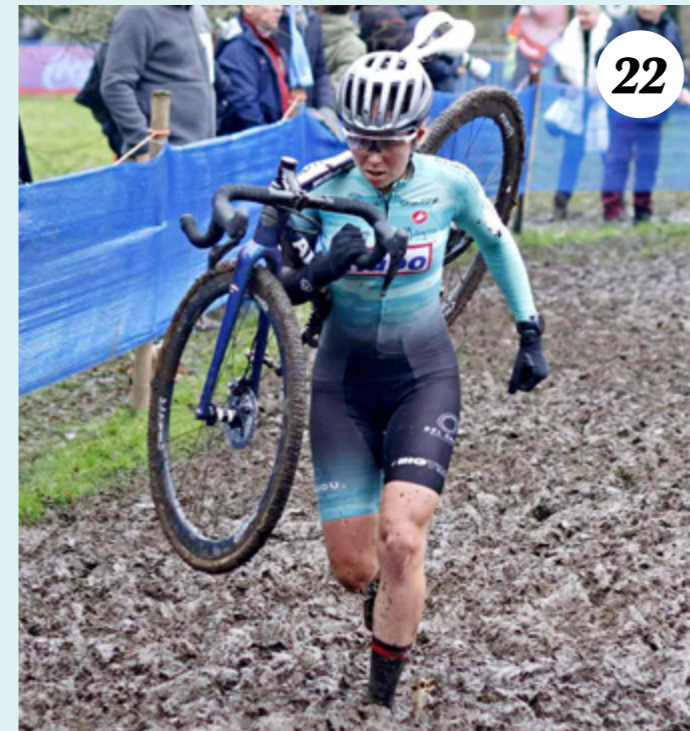
De volgende ochtend stonden mijn collega's naast mijn bed de longen uit hun lijf te gillen. Net wakker schrok ik zo van die aanblik dat ik het ook maar op een krijsen zette. Vier hysterisch krijsende vrouwen op de vroege ochtend. Heel lelijk. Voorafgaand aan deze bizarre scène hadden ze me blijkbaar al tien keer geroepen zonder dat er ook maar enige reactie kwam. Het was onmogelijk dat ik het niet gehoord had, dus waren ze tot de voorzichtige conclusie gekomen dat ik die nacht was overleden in mijn slaap. Een andere verklaring was er niet. Dus toen ik ineens mijn ogen opendeed schrokken ze nogal. Ergo het gegil.

En nog steeds had niemand in de gaten dat ik doof was. Ik ook niet. Ik had wel wat anders aan mijn hoofd: de tweede dag van het event moest nog beginnen. ●

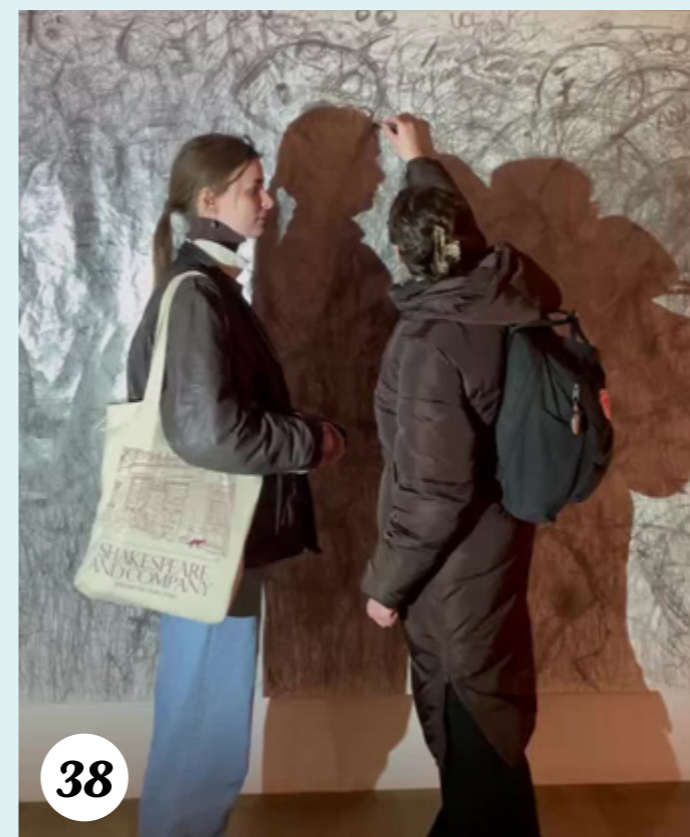
Het was onmogelijk dat ik het niet gehoord had, dus waren ze tot de conclusie gekomen dat ik was overleden in mijn slaap.

29

22

38

18

9

- 2 Quote van het nummer
- 4 Column Manon
- 6 Ik geef het stokje door
- 9 Verslag Nationale LeesVertelwedstrijd 2024
- 16 In business
- 18 Nieuwe film Anja Hiddinga
- 20 Allerhanden
- 22 Interview met wielrenster Francesca Baroni
- 25 Column Georgia
- 26 Opinie: de stem van de tolk
- 29 Dit ben ik
- 30 Discriminatie deel 2
- 33 Column Lisa van der Mark
- 34 De keuze voor CI: het verhaal Erik Coenders
- 38 Doven in het buitenland

Luister naar jezelf en blij vooral altijd in jezelf geloven!

Rob Klaassen (63) woont in zijn favoriete stad, Haarlem; een stad vlak achter de duinen. Rob heeft een relatie met Mark. Hij heeft twee zoons van 22 en 25 jaar, met wie Rob goed contact heeft. In zijn vrije tijd houdt Rob zich bezig met bestuurswerk, citytrips, fotografie, fietsen, fitness, koken, reizen en wandelen. Rob kan met recht worden omschreven als een bezige bij. In 2020 werd Rob de eerste dove buitengewoon opsporingsambtenaar van Nederland.

Tekst Gerjanne Snippe · Foto's privebezig

“Ik ben prelinguaal doof, dat betekent dat ik doof ben geboren. Ik werd geboren in 1961. Omdat er toen nog geen consultatiebureaus waren, werd bij mij de doofheid pas ontdekt toen ik 2,5 jaar oud was. Mijn ouders hadden toen al een vermoeden dat er iets mis was met mijn gehoor, maar zij wilden dit voor zichzelf nog niet erkennen. In die tijd was er ook veel onwetendheid over doofheid. Zo waren mijn ouders bang dat er voor mij geen toekomstperspectieven zouden zijn als doof persoon.”

Onderdeel van de familie

“Ik ben mijn schoolcarrière begonnen op de Professor van Gilseschool; een school voor slechthorende kinderen in Haarlem. Ik draaide daar niet goed mee in de groep en mijn spraak- en taalontwikkeling vlotte niet. Daarom ging ik vervolgens naar de Amsterdamse Ammanschool (het huidige Signis). Hier maakte ik in korte tijd snel positieve ontwikkelingen, zowel op het gebied van spraak en taal als sociaal. Toen ik klein was, heb ik het opgroeien als doof kind niet erg gevonden. Ik speelde vaak met mijn horende zus met de kinderen in de buurt. Voor mij was dat een fijne tijd, voor mijn zus iets minder. Zij hoorde wat er over mij werd gezegd. Zo werd ik een aantal keer voor ‘dove kwartel’ uitgemaakt. Ik speelde rustig door, omdat ik dat niet hoorde. Als ik het wel had gehoord, dan zou het zijn geëindigd in een vechtpartij, vermoed ik. Tijdens mijn pubertijd vond ik doof zijn lastiger. Ik kreeg bijna niets mee tijdens een familiefeest. Ik zat bij de groep maar was geen onderdeel van de familiebijeenkomst. Dat was niet opzettelijk, maar door al de onwetendheid rondom doofheid in mijn familie, wisten de mensen om mij heen niet goed hoe ze met mij om moesten gaan. Desondanks heb ik een goede en warme band met mijn ouders en familie. Gebarentaal is vandaag de dag veel meer zichtbaar. Daardoor zijn de contacten met mijn familie beter gewor-

den. Zij zijn zich veel meer bewust van het feit dat een doof familielid ook bij de familie hoort. Hoe mooi is dat!”

Lekker doof

“De Nederlandse Gebarentaal (NGT) is mijn taal. Ik vind het heerlijk om deze taal te gebruiken met mijn partner, met vrienden en met andere relaties. Daarnaast communiceer ik ook in gesproken Nederlands. Ik heb jarenlang een hoortoestel gehad. Hierbij miste ik echter vooral de hoge tonen. In de jaren voorafgaand aan het krijgen van een Cochleair Implantaat (CI), was ik bezig met logopedie om mijn spraakwaliteit op niveau te houden. Ik merkte tijdens de lessen dat de hoge tonen belangrijk zijn bij het uitspreken van sisklanken, dit zijn de s, f en sch. De klinkers a, i, e, u en o bevinden zich in het lage tonen bereik. Ik wilde ook in de toekomst in staat blijven om hoge tonen te kunnen horen en uit te kunnen spreken. Daarom koos ik in 2010 voor een CI. Met mijn CI kan ik nu zowel hoge als lage tonen beter horen en dat heeft een positieve invloed op mijn spraak. Zonder oogcontact kan ik, ook met CI, mijn gesprekspartner niet verstaan of geluiden herkennen. Maar dat is ook niet mijn doel. Mijn doel is om vooral zelf goed verstaanbaar te kunnen spreken. En dat lukt. Ik zie het investeren in jezelf altijd als iets noodzakelijks om zoveel mogelijk mee te kunnen doen in de horende maatschappij en om niet alleen in mijn eigen wereld te leven. Met name in de weekenden doe ik mijn CI vaak af. En dan ben ik lekker doof.”

Douane

“Ik heb jarenlang bij het Openbaar Ministerie (OM) in Utrecht gewerkt. Daar deed ik de inkoop en het contractmanagement. Later deed ik strafzaken bij het OM arrondissementsparket in Haarlem. Daar sprak vooral het analyseren van resultaten en dataonderzoeken mij aan. Op een gegeven moment zag ik een vacature voor risicoanalist bij de Douane. Ik solliciteerde en werd aangenomen, ondertussen alweer bijna 5 jaar geleden. De Douane op Schiphol kent

“Niemand is ooit te oud om te leren en je kunt alles doen, totdat het tegendeel is bewezen”

twee afdelingen, Douane Passagiers en Douane Cargo. Nadat ik mijn douane-opleiding succesvol had afgerond, startte ik bij de Douane Cargo. Daar onderzoek en analyseer ik de goederenzendingen via de lucht. Wanneer er signalen zijn dat deze zendingen een risico (kunnen) zijn voor de maatschappij of voor Douane Nederland, dan leg ik dit vast. Door middel van risicoanalyse wordt vastgesteld hoe groot de kans is dat de wettelijke regels niet zullen worden nageleefd. Denk hierbij aan de smokkel van verdovende middelen, (dode) dieren en reptielen, wapens en munitie of sanctiemaatregelen. Ontzettend boeiend en leuk werk!”

BOA

“Voor de functie als risicoanalist is een specifieke opsporingsbevoegdheid een vereiste. Dat betekent dat ik, voordat ik deze functie mocht doen, de opleiding tot Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA) succesvol moest afronden. Een BOA is wettelijk bevoegd om te onderzoeken of bepaalde strafbare feiten zijn gepleegd. BOA's zijn onderverdeeld in zes verschillende domeinen. Het bekendste domein is handhaving parkeren (domein 1). Ik ben BOA generieke opsporing in domein 6: douanebeambte, politie en

Koninklijke Marechaussee. Ik volgde de interne opleiding van een jaar bij de Douane en dat combineerde ik met de opleiding tot BOA. Ik leerde over formeel strafrecht, materieel strafrecht, het Wetboek van Strafrecht en over het Wetboek van Strafvordering. Twee opleidingen combineren was pittig! De douane-opleiding werd klassikaal op school gegeven. Ik zat in een groep met 10 andere, horende, studenten. Daarom maakte ik gebruik van tolken NGT tijdens deze opleiding. Voordat de opleiding begon, kregen we een zogenaamde *onboarding*. Hierbij maken nieuwe medewerkers kennis met de organisatie. Tijdens deze *onboarding* heb ik aan mijn medestudenten uitgelegd waarom ik gebruik maak van teamtolken tijdens de opleiding. De eerste dagen moest iedereen wennen aan de tolken, maar na twee dagen was het voor iedereen normaal. Niemand heeft het feit dat ik doof ben als een belemmering gezien voor mijn rol als BOA. Dat komt denk ik ook omdat ik als BOA zijnde niet op het luchthaventerrein van Schiphol verdachten hoef aan te houden of identiteiten moet controleren. Het belangrijkste is dat ik nu een wettelijke opsporingsbevoegdheid heb en mijn rol als risicoanalist kan en mag vervullen.” ●

GEBRUIK JIJ NEDERLANDSE GEBARENTAAL MET JE KIND?

EN IS JE KIND JONGER DAN 5 JAAR?

Wij zoeken deelnemers voor ons onderzoek waarin we observeren hoe ouder en kind samen spelen.

HOE
Met eye-trackers volgen we de oogbeweging van jou en je kind.

WAAR
We komen met onze onderzoeksbus naar een plek van jullie keuze.

DOEL
Wij willen weten hoe kinderen gebarentaal leren.

Na afloop krijg je €25 of mag je kind een mooi boek uitzoeken.

Meer informatie, meedoen of vragen?

www.mpi.nl/study/waar-kijk-je-naar

Carisia 't Jong is een bezige bij. Ze is getrouwd met Kees en samen hebben ze vier kinderen: Kathy (18), Colin (16), Kelly (13) en Celia (11). Naast gezin en werk houdt ze van wandelen, gezelligheid en spelletjes.

Tekst **Jochem Verdonk** · Foto's **privébeziit**

Streekwinkel **de Lingegaerd**

Samen runnen Kees en Carisia Streekwinkel de Lingegaerd in Elst (bij Arnhem). Het is een kleine supermarkt met gezonde streekproducten, zoals groente, fruit, eieren, kaas, vruchtensappen, wijn, bier, cadeaupakketten en meer. “Kees komt uit de supermarktwereld en wilde graag voor zichzelf beginnen. We zagen een advertentie van een ouder echtpaar dat een jong stel zocht om hun zaak over te nemen. Zo is het gaan rollen. We verhuisden naar het oosten en in maart 2017 openden we de deuren. We vinden het heerlijk om eigen baas te zijn! Vooral omdat we onze passie kunnen delen op onze eigen manier. Vanwege onze werkwijze zijn we in 2020 uitgeroepen tot ‘beste winkel van Gelderland’. Ook wonnen wij de Döppertprijs van de carnavalsvereniging, omdat wij Elst op kaart hebben gezet. We zijn best trots op deze successen.”

Tolken probleem

“Voor een goede communicatie met klanten, leveranciers en personeel werken we

met tolken. Nieuwe klanten moeten soms even wennen, maar we zijn heel toegankelijk en dat maakt het makkelijker. Zo kweken we begrip en respect voor dove ondernemers. We laten zien dat dove mensen met een andere uitdaging ook succesvol een bedrijf kunnen runnen! De communicatie met het UWV over de inzet en vergoeding van tolken is wel een grote energiedrain. We zouden graag als bedrijf een pot uren krijgen waarmee we de tolken kunnen betalen, voor alle acht dove en slechthorende collega's. Daarom onderzoeken we samen met Rob Struik van Tumbleweed of we ons als ondernemers kunnen verenigen. (Mocht je je willen aansluiten, mail ons!)”

Dromen

“We zijn trots op wat we hebben bereikt. Toch was dat niet mogelijk zonder de fantastische mensen om ons heen. Natuurlijk hebben wij ook momenten dat we het even niet meer zien zitten. Vooral de intensieve gesprekken met de gemeente, waterschappen en architecten waren zwaar. Dan is het fijn als vrienden

je aanmoedigen door te gaan. Kees heeft hard gewerkt om achter de huidige winkel een mooiere winkel te bouwen. We kijken uit naar de opening. Die nieuwe winkel kijkt uit over de boomgaard, waar we nog allerlei plannen voor hebben, zoals een blote voetenpad, geurtuinen en een theehuisje. Genoeg dromen!”

Carisia's tip: “Laat je niet weerhouden door mensen met vooroordelen of die je plannen afraden, omdat ze je willen beschermen! Wij namen grote risico's voor onze droom en hebben nooit spijt gehad. Volg je gevoel en ga ervoor!! Je kan beter iets proberen (ook als het niet lukt) dan achteraf spijt hebben, omdat je het niet geprobeerd hebt.” ●

Streekwinkel de Lingegaerd

Grote molenstraat 116, Elst
Site: www.streekwinkeldelingegaerd.nl
Aanmelden nieuwsbrief: via
info@streekwinkeldelingegaerd.nl

“We genieten van de waardering voor ons harde werk, die blijkt uit gesprekken met mensen en de gewonnen prijzen.”

Luister nou... **Nee, kijk!**

Op 13 maart was de première van de film *Luister nou... Nee, kijk!* tijdens het InScience Film Festival van regisseur Anja Hiddinga. In de film unieke interviews met twee mannen die een grote rol speelden in de positie van de Nederlandse Gebarentaal.

Tekst en Foto's Monte Gardenier

De première van de film bij het InScience filmfestival was onderdeel van een avondvullend programma, volledig in Nederlandse Gebarentaal. Naast de twee films *Kijk nou... Nee, luister!* en *Imaginings* van Anja Hiddinga was er een performance van Lindsay Thusijanthi Sinniah en een lezing van Richard Cokart. De avond werd geleid door Tobias de Ronde. In het publiek waren betrokkenen zoals mevrouw Dieuwertje Tervoort en mevrouw Liesbeth Scheele, en veel doven van alle leeftijden. Het was een mooie avond waar nog lang werd nagepraat.

Aan de ene kant Antoine van Uden, leraar aan het Instituut voor Doven in Sint Michielsgestel. Hij zag gebarentaal als iets voor 'primitieven' en 'meervoudig gestoorden'. Aan de andere kant wetenschapper Ben Tervoort, de eerste gebarentaalkundige in Nederland. Zijn werk was de grondslag voor de uiteindelijke erkenning van gebarentaal.

Discussie

Anja: "Ik kende Ben Tervoort en had hem al uitgebreid geïnterviewd voor *Woord en Gebaar*. Het leek me belangrijk een film te maken rond zijn persoon. Dat vond hij ook een goed idee en ik heb in 2006 met een cameraploeg opnamen gemaakt. Ben overleed onverwacht datzelfde jaar. Ik heb toen besloten dat ik ook zijn tegenstander Antoine van Uden moest proberen te spreken te krijgen. Het lukte uiteindelijk en in 2007 heb ik hem geïnterviewd met cameraploeg erbij. Van Uden overleed in 2008. Beide mannen waren al op ver gevorderde leeftijd toen ik ze sprak, maar nog steeds ten diepste overtuigd van hun eigen standpunt ten aanzien van gebarentalen." In de film lijkt het alsof ze met elkaar in discussie zijn. "Dat heb ik bewust zo gemonteerd: twee beelden naast elkaar, het lijkt daardoor alsof ze op elkaar reageren."

"Dat de films zo'n groot publiek kunnen bereiken laat zien dat er behoefte is aan kunst in gebarentaal."

Het belang van de films

Anja is al lang betrokken bij de dovengemeenschap. Als ouder van twee dove zoons, maar ook bij actiegroepen voor beter dovenonderwijs en als eindredacteur bij *Woord en Gebaar*. Daarnaast zat ze in overheidscommissies en deed als antropoloog wetenschappelijk onderzoek in projecten over oudere doven en over dove jongeren en gebarentaal. "De afgelopen 15 jaar is daar het maken van films met dove mensen bijgekomen.

Gemist?

Op woensdag 5 juni worden zowel *Luister nou... Nee, kijk!* als *Imaginings* (de vorige film van Anja) vertoond op het Deelkracht Kennisfestival in Papendal. En op zondag 9 juni draait de film op het Poetry International Festival in Rotterdam. Er is die dag een speciaal programma met gebarentaal-performers uit binnen- en buitenland. Hou voor aanvangstijden en meer informatie de agenda's van de festivals in de gaten.

Gebarentaal is een prachtige ruimtelijke, visuele taal, die op bijzondere manieren op film vastgelegd kan worden.

Dat de films zo'n groot publiek kunnen bereiken en mensen over de hele wereld erdoor geraakt worden, laat zien dat er behoefte is aan kunst in gebarentaal."

Door doven zelf

"Het mooiste zou ik het vinden als dove mensen zelf met de camera aan de slag gaan in 'vrije producties'. Ik

geloof erg in samenwerking en vanzelfsprekend wil ik mijn eigen kennis graag overdragen. Maar het is ook belangrijk dat er geëxperimenteerd wordt met het filmmedium door doven zelf en dat ze zo de hele wereld op z'n kop zetten met eigen werk."

"Wat mijn plannen voor de toekomst zijn? Ik heb altijd plannen en een boek is zeker ook een idee dat al lang ligt te sluimeren. Maar of het er ooit van komt, weet ik niet." ●

Lisa van der Mark schrijft over haar gedachten en ervaringen vanuit haar identiteit als doofblinde. Ze hoopt hiermee de zichtbaarheid van doofblinden en bewustzijn over doofblind-zijn in de dovengemeenschap, en daarmee hun deelname hieraan, te vergroten.

Doofblinde jongeren feestje

Deze zomer wordt het weer feest. Voor de tweede keer wordt het Europese kamp voor doofblinde jongeren georganiseerd. Het is een kamp met een vol programma waar deelnemers hopelijk veel uit kunnen halen. Het is vooral een kamp met... andere doofblinde mensen. De eerste keer dat dit kamp georganiseerd werd was in 2022, we kwamen net uit de pandemie en de lockdowns. Het kamp was eigenlijk al een jaar uitgesteld. En toen was het moment daar, de openingsceremonie. Allemaal doofblinden in de zaal, allerlei constructies van stoelen en communicatievormen. Het zag eruit als een zootje, maar voor ons was het perfectie.

Bij de openingsceremonie hoorde natuurlijk ook een kennismakingsspel. Dat ging niet helemaal zoals wij gepland hadden. Wij wilden twee rijen tegenover elkaar, en om de zoveel minuten zou iedere persoon een plaatsje opschuiven zodat die een nieuw persoon voor zich kreeg. Dat lukte dus niet. We kregen de mensen niet in een nette rij, en we kregen ze niet opgeschoven als de tijd om was. Er was zoveel te bespreken! Maar de uitkomst was evengoed geweldig. Mensen wilden heel graag met elkaar kennismaken. Ze wilden zeker weten dat ze niemand gemist hadden. Mensen communiceerden met visuele gebaren, tactiele gebaren, met spraak, het maakte niet uit. Het enthousiasme droop er vanaf.

Op dat moment realiseerde ik me waarom dit kamp belangrijk was, waarom wij dit deden. Het was voor veel deelnemers de allereerste keer om andere doofblinden te ontmoeten uit andere landen. Voor sommigen was het misschien zelfs de eerste keer om een ander doofblind persoon te ontmoeten.

Weet je wat leuk is? Ik denk dat het kamp echt impact heeft gehad. De verbindingen zijn gelegd, we weten elkaar te vinden als we bijvoorbeeld op reis gaan of dezelfde interesses hebben. En de organisatie van het volgende kamp bestaat grotendeels uit mensen die deelnemer waren van het eerste kamp. En daarbij, de helft van het oude organiserend comité is nu ook weer medeorganisator. En ja! Daar hoor ik ook weer bij. En wederom heb ik veel nieuwe ervaringen opgedaan en lessen geleerd. Ook omdat mijn team een nieuw onderdeel van de organisatie is. Wij zijn het 'beschermtteam', de vertrouwenspersonen, wij gaan er zoveel mogelijk voor zorgen dat mensen zich prettig en veilig voelen (en zijn) tijdens het kamp. Het was best even zoeken: naar een plek binnen de organisatie, groepsleden en uitzoeken welke taken we hadden en processen we moeten ontwikkelen.

En terwijl het kamp steeds dichterbij komt, komt ook het einde van dit project dichterbij. Ik ben heel benieuwd naar het kamp: wie zijn de nieuwe deelnemers? En hoe zal het allemaal uitpakken qua organisatie? Maar tegelijkertijd denk ik dat de tijd best wat minder snel mag gaan. Want ik vind het jammer dat ik de anderen van het organiserend comité daarna minder zal ontmoeten. Maar... als oude rot denk ik dat nieuwe mensen een kans moeten krijgen. Bovendien, misschien kan ik iets betekenen voor andere interessante projecten. ●

Het zag eruit als een zootje, maar voor ons was het perfectie

In de wielersport is ze geen onbekende meer: Francesca Baroni, 24 jaar oud en afkomstig uit Italië. Francesca groeide op in de regio Toscane en is bekend vanwege het feit dat ze actief is als dove wielrenster in een overwegend horende wielersportwereld. Vanaf 2022 verblijft Francesca geregeld in België. Dit jaar rijdt ze voor het Belgische wielerteam Hubo Remotive.

Tekst Gerjanne Snippe · Foto's Karel Renders, David Andres

Ondanks haar drukke sportschema, maakt Francesca graag tijd voor een interview met Woord en Gebaar.

“Ik houd ontzettend van fietsen! Het is niet zo dat ik zoals de Belgen en Nederlanders ben opgegroeid met fietsen, maar ik zag in 2006 Ivan Basso de Giro d’Italia winnen. Toen wist ik: dat wil ik ook! Zo is het eigenlijk begonnen. Laat ik eerst vertellen over hoe ik ben opgegroeid. Ik ben geboren in Pietrasanta. Dat is een dorp in de provincie Lucca. Lucca is een provincie in de regio Toscane. Toscane zullen de meeste Nederlanders (van naam) kennen. Toen ik werd geboren, leek het alsof alles helemaal goed was. Maar in de maanden die volgden merkten mijn ouders dat ik niet op geluiden reageerde. Ik keek goed om mij heen en reageerde op visuele dingen, maar niet op auditieve dingen. Meerdere onderzoeken volgden en toen ik 9 maanden oud was, werd de diagnose gesteld dat ik doof was. Ik ben de enige dove persoon in mijn familie en mijn doofheid is een foutieve genmutatie. Mijn ouders zijn allebei dragers van een bepaald gen en hebben dit onbewust aan mij doorgegeven. Ik kreeg mijn eerste hoortoestellen

Francesca Baroni: heldin op de fiets

in 2000, toen ik 10 jaar oud was. De hoortoestellen helpen mij om geluiden om mij heen waar te nemen, maar ik maak gebruik van liplezen om met anderen te communiceren. Liplezen kan en doe ik zowel in het Nederlands als in het Italiaans. Over het algemeen heb ik mijn hoortoestellen in, ondanks dat het voor de communicatie niet nodig is. Ik houd ervan om geluiden om mij heen te horen.”

Onderwijs

“Ik heb altijd regulier onderwijs gevolgd en geen speciaal onderwijs voor dove of slechthorende kinderen. In de klas heb ik altijd een klassenassistent gehad. Dat was vooral handig toen ik ouder werd en bijvoorbeeld aantekeningen moest maken. Ik kan niet tegelijkertijd de docent volgen door middel van liplezen en aantekeningen maken. Dat laatste deed de klassenassistent dan voor mij. Naast de lessen in het regulier onderwijs, heb ik vanaf dat ik 10 maanden oud was totdat ik 10 jaar was, ondersteuning gehad van het Centro rieducazione ortofoncia (CRO) in Toscane. Het CRO is een centrum waar ik onder andere logopedielessen heb gekregen. Gedurende de jaren dat ik logopedie kreeg, leerde ik duidelijk te praten zodat ik makkelijk kon communiceren met de horende wereld. Beppe, de directeur van het CRO, en Lucia en Angela, mijn logopedisten, zijn jarenlang een steunende factor in mijn leven geweest en ik ben hen daar dankbaar voor. Zij hebben altijd in mij geloofd en hebben nooit gezegd dat ik iets niet kon vanwege mijn doofheid. Toen ik 18 was, slaagde ik met een score van 100 uit 100 voor mijn examens. Ik had tijdens mijn middelbare school een specialisatie in Business Information Systems gevolgd. Ik kan hiermee door naar de universiteit, maar dat heb ik niet gedaan. Ik wilde mij

volledig focussen op mijn passie: wielrennen.”

Gebarentaal

“Persoonlijk maak ik geen gebruik van gebarentaal. Ik kan goed communiceren in gesproken taal en ik voel mij daar ook het prettigst bij. Als ik alleen zou kunnen communiceren in gebarentaal, dan zou dat mijn wereld beperken. Met horende mensen zou ik dan alleen kunnen communiceren door middel van een tolk of door het opschrijven van dingen. Dat wil ik niet. Ik houd van communiceren en ik wil dat in gesproken taal doen. Maar dit is echt mijn persoonlijke mening, hoewel in Italië veel dove mensen mijn mening delen. Wereldwijd denken dove mensen verschillend over het wel of niet gebruiken van gebarentaal. Dat is niet erg, verschillende meningen en visies maken de wereld een interessante plaats!”

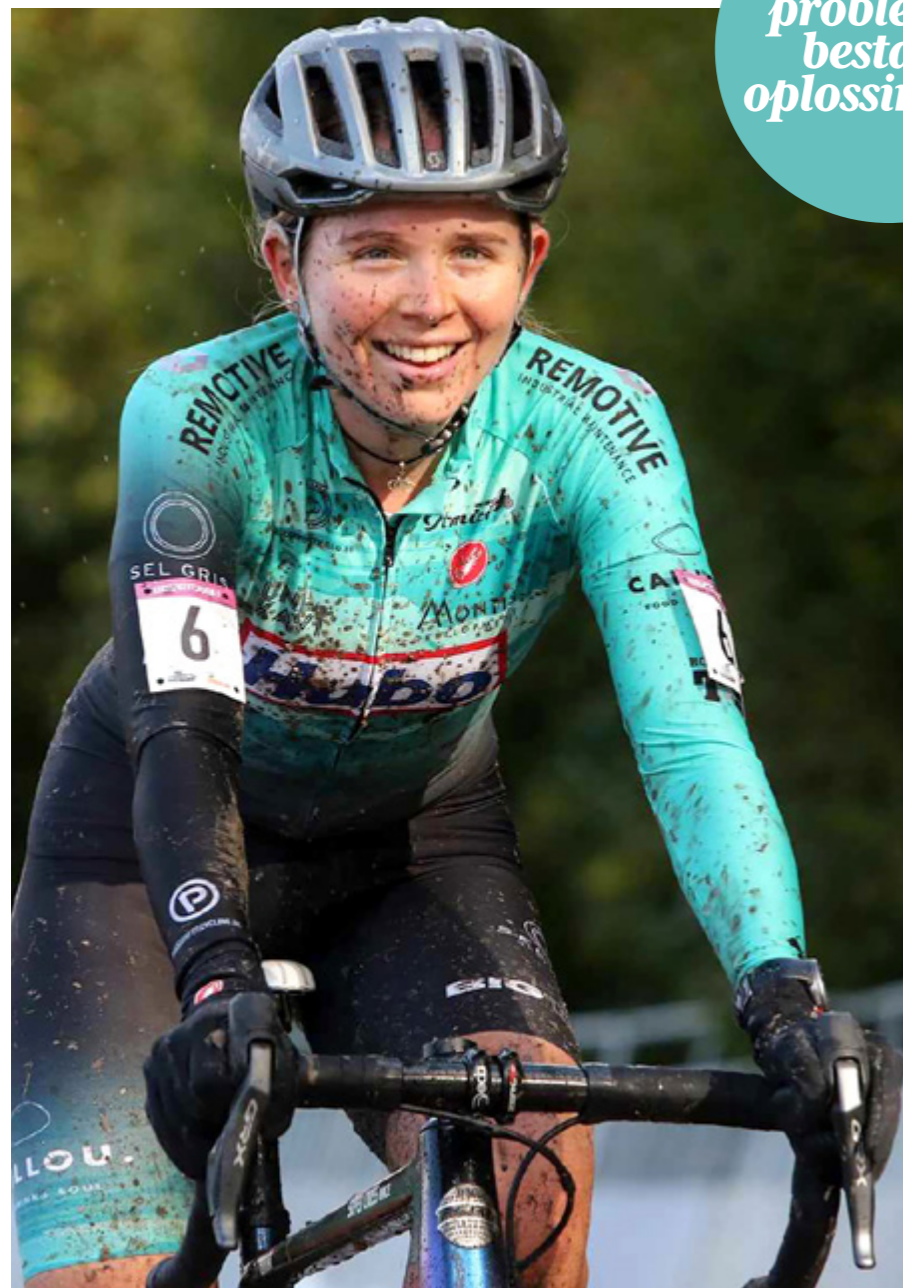
“Je fietst met je benen, hoofd en hart! Niet met je oren.”

Wielersport

“Zoals ik al vertelde, zag ik in 2006 Ivan Basso de Giro d’Italia winnen. Vanaf dat moment wist ik wat mijn droom was: fietsen, fietsen, fietsen. En wedstrijden winnen, natuurlijk. Het duurde even voordat ik ook daadwerkelijk met fietsen begon. In 2010 was ik als toeschouwer bij de Europese Kampioenschappen veldrijden in Lucca. Ik werd steeds enthousiaster en het jaar daarna begon ik met het veldrijden. Tijdens mijn eerste wedstrijd was het meteen raak: ik won, ondanks een lekke band in de laatste ronde. Vanaf toen had de sport mij te pakken. Als ik op de fiets zit, dan voel ik mij vrij. Natuurlijk is het soms lastig. Ik hoor bijvoorbeeld de fluit niet wanneer de wedstrijd begint. De scheidsrechter moet het startsignaal daarom visueel maken, bijvoorbeeld door een vlag naar beneden te doen of een handgebaar te maken. Ook kan ik geen gebruik maken van de radio die vaak

wordt gebruikt om gedurende een race te communiceren of tactieken door te geven. Dat zijn in eerste instantie lastige dingen, maar het zijn geen onoverkomelijke problemen. Mijn team en ik bedenken altijd een oplossing. We proberen op voorhand een race te plannen en als ik tijdens een race informatie nodig heb dan vraag ik dat aan mijn teamgenoten. Mijn trainer van het veldrijden schrijft de instructies altijd op, zodat ik ze goed begrijp. Wanneer mensen te weten

komen dat ik doof ben, dan zien ze dat vaak als een probleem. Maar waarom zou het een probleem zijn? Je fietst met je benen, je hoofd en je hart! En voor alle ogenschijnlijke problemen bestaan oplossingen. Ik zie het niet kunnen horen ook als een voordeel tijdens een wedstrijd. Ik raak niet afgeleid van alle joelende en fluitende mensen om mij heen. Ik voel alleen de positieve kracht die uitgaat van de mensen die staan te kijken.”

“Voor alle problemen bestaan oplossingen.”

Overwinningen

“Mijn grootste overwinningen liggen niet in de wielersport. Natuurlijk, wedstrijden winnen is geweldig. Wanneer ik op de fiets zit en ik voel dat het goed gaat, dan ben ik uitmuntend blij. Blij dat mijn lichaam dit kan, blij dat de trainingssuren resultaat hebben, blij dat ik heb doorgezet om mijn droom te bereiken. Maar als ik na de wedstrijd vragen krijg van een journalist en ik kan de persoon tegenover mij goed liplezen en de communicatie gaat goed, dan voel ik mij echt trots. Trots dat ik dit kan. Mijn motto is ook altijd dat je nooit moet opgeven om je droom te verwezenlijken. Hoe moeilijk het ook is en hoeveel mensen ook tegen je zeggen dat iets niet kan. Het kan gewoon, maar je moet wel doorzettingsvermogen hebben en in je droom blijven geloven.”

Steun

“Ik ben omringd door teamleden, coaches en trainers. Maar mijn ouders zijn mijn grootste supporters. Vanaf het moment dat ze wisten dat ik doof was, hebben ze er alles aan gedaan om mij te ondersteunen en te helpen, zodat ik goed zou kunnen functioneren in de horende maatschappij. Ze zijn talloze keren met mij naar logopedie of naar een audioloog gegaan, hebben mij altijd geholpen met de uitspraak van woorden, met huiswerk, met het leren van een nieuwe taal en uiteindelijk ook met mijn wielercarrière. Zelfs als ik een wedstrijd rijd die ver weg is en waar zij niet bij kunnen zijn, dan voel ik nog steeds hun steun. Ik heb het aan mijn ouders te danken dat ik ben wie ik ben.”

Toekomst

“Ik heb heel veel dromen, maar die houd ik voor mijzelf. Ik wil niet dat de mensen mij kennen vanwege mijn ambitieuze plannen of dromen, maar ik wil dat ze mij kennen om wie ik ben. Want uiteindelijk ben ik gewoon Francesca.” ●

Georgia van der Gen is 57 jaar geleden geboren in Palo Alto, Verenigde Staten. Ze is de partner van Rob en de moeder van Joey en Nash. Ze werkt als tolk Gebarentaal. Haar expertise is GGZ, Engels en reizen.

Je komt, je vertaalt en je gaat

In de vorige column zei ik al: “Ik vraag me wel eens af, wat weten we nou helemaal van elkaar?” De klant en de tolk. Vaak is het zo dat de tolk redelijk wat weet van het leven van de klant. Voor het gemak heb ik het nu over de persoon die niet -goed- hoort. En dat je heel dicht bij de kern van het leven van mensen komt. Dat heeft mooie en ook hele rauwe kanten. Zo ben ik inmiddels getuige geweest van tig huwelijken: groots, extravagant, klein, stiekem, voor een verblijfvergunning, liefdes, verstands en wat al niet meer. Heb ik nieuw leven mogen verwelkomen; soms bloederig, schokkend, romantisch, stil, krijsend, maar altijd een groot wonder. En heb ik aan de rand van menig graf gestaan en soms nóg dicht bij het vuur, de verbrandingsoven op een crematorium. Grote mahoniehouten kisten, kleine witte met vlinders beschilderd en rieten manden. Ik heb afscheid genomen van tal van dierbaren van mensen die als familie voelen, maar het niet zijn. Dat als familie voelen, maar niet zijn, veroorzaakt soms verwarring. Juist omdat je zo diep in het privéleven van de ander aanwezig bent ontstaat er een soort verbroedering. Niet alleen vanwege het aanwezig zijn bij zulke ingrijpende gebeurtenissen maar ook vaak als gevolg van het gemak waarmee je er samen over kunt communiceren. Als je de enige gebarentaalvaardige persoon bent in een groter gezelschap heb je aan een tolk altijd iemand die je kan begrijpen en voel je je betrokken. We willen er allemaal bij horen en een veel gebruikte manier om erbij te horen is nu eenmaal communicatie. Logischerwijs voel je je vaak meer senang met de tolk aan je zijde. Ook dat gevoel plak je op de tolk. Die tolk lijkt nu opeens een vriend te worden. Van een vriend heb je bepaalde verwachtingen. Voor iedereen natuurlijk anders maar dit is volgens mij toch echt hét moment om het over je -werk- relatie te hebben. Want, nee, ‘ik’ kom niet als vanzelfsprekend op je verjaardag, anders dan om te werken, en ook niet op die van je kinderen en dat vind ik verschrikkelijk moeilijk om te zeggen. Maar reken maar uit: als ik dat bij alle klanten zou doen, en daar de kinderen van en eventuele partners, dan zou er geen tijd meer zijn om te werken.

Want, nee, ‘ik’ kom niet als vanzelfsprekend op je verjaardag, anders dan om te werken

Wat ik wél eens doe, is de rollen ‘omdraaien’, dat ik een klantvriendin – zo noem ik het ‘verschijnsel’ – meeneem naar een consult van mezelf. Spannend om hier te vertellen. Want natuurlijk doet niet iedere tolk dat. En natuurlijk doe ik dat niet met iedere klant. Klantvriendin heeft dan een andere tolk mee en kan mijn hele sessie volgen. Hierover een volgende keer meer! ●

Mijn schrijfsels zijn niet 1 op 1 op iedere persoon te plakken. Mijn ervaringen zijn gebaseerd op mijn 22-jarige werkzaamheden als tolk en gelden zeker niet voor iedereen. Maar wel velen. ;-b.

Het beeld van jou door de stem van een ander

Elke gebarentalige heeft een eigen stijl. Terwijl de ene gebarentalige nogal losjes en relaxt gebaart, kan de ander snel en veel gebaren. Wie je bent en wat je zegt in NGT zegt heel veel over jou. Je kan aan iemands gebaren creativiteit zien, of passie, of bepaalde emoties. Zoals gebaren iemands karakter kunnen weergeven, zo doet een stem dat ook. Gesproken woorden hebben net als gebaren ook veel inhoud: je kan aan spraak horen of iemand enthousiast is, of dat deze veel expertise heeft, of gestrest is door veel en snel te praten. Daarom is het tolken van en naar NGT en Nederlands zo'n grote uitdaging. Want kan een tolk wel jouw karakter, jouw expertise en jouw emoties weergeven?

Tekst Lisa Hinderks

Sinds een paar jaar ben ik veel bezig met het analyseren van samenwerking met tolken. Wat kost het mij en wat zijn de grootste uitdagingen in de samenwerking? Voor mij is de grootste uitdaging dat ik niet (of nauwelijks) kan controleren hoe een tolk mij 'weergeeft'. Hoe gebruikt de tolk diens stem om mijn karakter te laten zien? En welke woorden gebruikt de tolk? Komt mijn kennis en gebruik van jargon over? Heeft de tolk dezelfde kennis?

Tolken zijn ook mensen

Tolken zijn natuurlijk ook mensen met eigen karakters, identiteiten, eigen humor, eigen normen en waarden, maar ook hun eigen woordkeuzes. De vertaling kan je niet los zien van de tolk. Daarom zal elke tolk

“Dat betekent dat dove mannen heel vaak een stukje van zichzelf moeten inleveren als ze zich laten vertalen door een vrouwelijke tolk.”

ook een eigen vertaling maken, want het is diens interpretatie van wat er gezegd wordt en ze geven er met hun eigen stem een eigen draai aan. Natuurlijk zal deze vertaling aansluiten bij wat er gezegd wordt, maar de stem van de tolk heeft er toch invloed op.

Bijvoorbeeld: als ik een grapje maak, is het natuurlijk de vraag of de tolk deze grap begrijpt en of deze de grap goed kan vertalen. Net zoals in NGT, de ene dove persoon kan dingen grappiger vertellen dan de andere. Dat betekent niet dat ze beide niet grappig zijn, maar

het is toch de eigenheid van een persoon die invloed heeft op hoe iets wordt gezegd. Maar ook: niet iedereen heeft dezelfde humor, dus als je iets minder grappig vindt zal je het ook minder grappig vertellen. Dat geldt ook voor tolken: ook zij verschillen in hoe ze dingen interpreteren of vertellen.

Identiteit

Wat het verschil in identiteiten betreft: als vrouw heb ik hele andere ervaringen in de samenleving dan mannen. Dat betekent dat een mannelijke tolk niet dezelfde ervaringen heeft als ik, wat in sommige situaties een belemmering kan zijn. Mijn vrouw-zijn is een belangrijk aspect van mezelf. Als een man mij gaat vertellen zal dat stuk van mij verloren gaan in zijn stem. Ook in de film 'Never Seen' van Nimco Hersi en Naima Abdullahi vertelt Nimco over haar ervaringen met het werken met tolken. Als dove Zwarte vrouwelijke moslim, heeft zij geen of nauwelijks tolken die haar als persoon met al haar aspecten goed kunnen vertalen. Dat is ook een groot probleem: er is weinig diversiteit in tolkenland. Veel tolken zijn wit en vrouw. Er zijn weinig tot geen tolken die zelf moslim zijn, zwart en vrouw. Nimco's eigenheid, al haar identiteiten, kunnen daardoor verloren gaan in de stem van een ander.

Dat geldt ook voor de dove mannen in onze samenleving. Hoeveel mannelijke tolken zijn er? Volgens RTGS (Register Tolken Gebarentaal en Schrijftolken) zijn het er maar 33, van in totaal 531 tolken NGT. Dat betekent dat bijna 500 tolken

vrouw zijn. Dat betekent dat dove mannen heel vaak een stukje van zichzelf moeten inleveren als ze zich laten vertalen door een vrouwelijke tolk. Dat hoeft niet altijd heel belangrijk te zijn, maar in sommige situaties kan het wel invloed hebben op hoe ander mensen op jou reageren of naar je kijken.

Tekort aan diversiteit

Hoe kan je er voor zorgen dat er een juiste match is? Dat de stem van de tolk ook aansluit bij de persoon die gebaart? Hoe is het beeld dat anderen van mij hebben zo authentiek mogelijk? Hoe zorg ik dat dit beeld van mij echt klopt? Daarvoor is een samenwerking nodig

advertentie

Connect
Pro Persona

De Riethorst ggz-centrum voor doven & slechthorenden

Kom je er niet meer uit?

Bij Pro Persona, De Riethorst ggz-centrum voor doven & slechthorenden, kun je hierover praten. In NGT, NmG, of Nederlands. Aangepast aan jouw communicatiebehoeften.

Meer informatie?

propersonaconnect.nl/doven-slechthorenden
De informatie op de website is in NGT (Nederlandse Gebaren Taal) en Nederlands geschreven tekst aanwezig.

tussen doven, tolken en de horende aanwezigen. Dat betekent dat ik soms ook vraag aan mensen: wat voor beeld krijg je van mij via de stem van de tolk? En dan kan ik ook bevestigen of dat beeld klopt of niet.

Dat er een tekort is aan diversiteit binnen de tolkengemeenschap is natuurlijk niet makkelijk op te lossen. Maar we kunnen ons er wel meer bewust van zijn. Als meer mensen zich hier bewust van zijn (en dan niet alleen doven, maar ook mensen die samenwerken met doven), kunnen we daar ook gericht feedback op geven. Je kan als horend persoon (en ook als tolk, dus) ook bij de dove aangeven dat je de ene tolk beter vindt passen dan de ander.

Als doof persoon is het lastig om de vertaling te controleren. Het is soms heel frustrerend om niet te weten of een tolk mij goed vertaalt en of mijn persoonlijkheid wel goed over komt. Want als mens wil ik ook dat mensen MIJ leren kennen, mij als persoon met al mijn kanten, identiteiten, humor, normen en waarden, expertise, als collega, als docent of anders. Daarom werk ik ook het liefst met tolken die mij goed kennen en daardoor ook weten welke woorden ik zelf zou gebruiken in bepaalde situaties.

Het is een uitdaging is om met tolken samen te werken. En we hebben helaas ook niet de luxe om uit veel verschillende tolken te kiezen. Er is bewustzijn nodig over de verschillende identiteiten die tolken zelf hebben, maar ook die doven zelf hebben. Niet elke tolk is geschikt voor iedereen. Het is belangrijk om daar ook met elkaar in gesprek over te blijven gaan. Vraag eens aan de tolk welk beeld de tolk van jou heeft. En hoe deze tolk dit probeert te vertalen in diens stem. Zo leer je ook veel over hoe je overkomt, maar ook hoe andere mensen jou zien. Zo kunnen we alleen maar groeien als doven- en tolkengemeenschap. ●

Tekst Iris Steijvers van Orselen · Foto's privébezit

Hallo, ik ben Makar Soua

en ik kom uit Oekraïne. Ik doe dit interview samen met onderwijs-assistente Frieda Slob om de vragen goed te kunnen begrijpen. Mijn school is de Auris Dr. M. Polanoschool in Rotterdam en ik zit in groep 7. Ik ben 10 jaar oud en woon nu met mijn vader en moeder in Nederland. Zij zijn ook doof. We hebben thuis geen dieren, maar ik wil wel heel graag een poes. Ik heb Superman met ci's getekend. Ik ben er op school aan begonnen en heb hem thuis nog mooier gemaakt. De tekening heb ik ingezonden voor een wedstrijd, dus nu maar hopen dat ik in de prijzen val. Thuis communiceren we in Nederlandse en Oekraïense gebaren. Mijn ouders krijgen gebarenlessen bij SweDoRO, Stichting, Welzijn Doven Rotterdam om Nederlandse gebarentaal te leren. Met mijn vriendjes communiceer ik in gebarentaal. Ik heb wel gehoorapparaten maar daar kan ik niet zo goed mee horen. Spelletjes spelen op de computer doe ik graag, maar ook spelen met mijn vriendje Matthew. Vorig jaar zaten we bij elkaar in de klas. Wat ik later wil worden weet ik nog niet, ik zie het wel. Voorlopig ben ik druk met Cross fit en vind ik zwemmen leuk. Ook ga ik graag naar het pretpark. Pizza's, hamburgers, kip en eten van Mac Donalds vind ik het aller lekkerste. Op school krijg ik kooklessen, dat vind ik erg leuk en kan ik goed. Zo heb ik voor de leerkrachten al eens een lekkere cheeseburger gemaakt. ●

Heb je zin om mee te doen en ben je tussen de 4 en 13 jaar? Stuur dan een berichtje naar info@woordengebaar.nl.

Discriminatie: niet kunnen horen wordt pas een handicap in een wereld die niet aangepast is

Dit jaar interviewt Jochem Verdonk verschillende dove mensen over hun ervaringen met discriminatie. Deze keer is dat Jacqueline Rensen: “Ik vind het ergerlijk als mensen alle gediscrimineerde groepen noemen, maar mensen met een handicap zoals doofheid vergeten. Wij zijn het vergeten ‘achtste vinkje’. Zelfs door diversiteitsexperts worden wij gediscrimineerd. Dat vind ik zó frustrerend!”

Tekst en Illustratie Jochem Verdonk

“Voor echte inclusie van dove mensen zal iedereen gebaren(taal) moeten leren.”

wie ik ben, ze praten duidelijk en stellen geen vragen over mijn achtergrond. Dat is heel prettig.”

Wat moet in onze (horende) samenleving veranderen?

“Voor echte inclusie van dove mensen zal iedereen gebaren(taal) moeten leren. Dat kan al op de basisschool. Ik heb zelf workshops ‘Zingen in gebarentaal’ gegeven op basisscholen en was verbaasd hoe snel kinderen dat oppakten! Doven moeten meer ‘verkopen’ dat gebaren ook voor andere mensen handig zijn. Denk bijvoorbeeld aan mensen met niet-aangeboren hersenletsel of een taalontwikkelingsstoornis. En iedereen kan plotsdoof worden! Zo maken we de markt veel groter en wordt het voor beleidsmakers interessanter om gebarentaal in te voeren.

Een jaar heb ik als beleidsondersteuner gewerkt en had toen veel overleggen. Steeds moest ik tolken regelen.

Gekkenwerk! Opeens dacht ik: waarom moet ik dat doen? Mijn leidinggevende gaf me gelijk, maar vond dat het secretariaat te druk was. Toen heb ik een creatieve oplossing bedacht waardoor het regelen van tolken ook bij mijn collega's werd gelegd. Ik vind echt dat de tolken er niet alleen voor mij zijn, maar juist ook voor horenden. Ik kan praten én gebaren. Zij kennen geen gebarentaal, dus hebben zij eerder een tolk nodig. Deze zienswijze zet horenden vaak aan het denken.

Daarnaast zouden horenden meer mogen beseffen dat wij niet alleen doof zijn, maar ook andere identiteiten hebben. In dat opzicht heb ik de pech dat ik én doof

Wat merk jij als dove van discriminatie?

“Dat is een héél grote vraag! Op mijn werk word ik aldoor buitengesloten van gesprekken tussen collega's. Dat doen ze niet expres, maar het gebeurt omdat ze geen gebarentaal kennen. Ook mis ik alles wat collega's in de wandelgangen zeggen. Informatie die ik niet via mail, intranet of persoonlijk krijg, gaat letterlijk aan mij voorbij. Verder merk ik dat collega's mij onderschatten. Jarenlang heb ik hard gewerkt om te bewijzen dat ik het écht kan, maar ik ben daarin voor mijn gevoel niet geslaagd.

Ik werk bij de Rijksoverheid en ik mag aan collega's de workshop ‘Visueel communiceren’ geven. Dat is een kennismaking met mijn achtergrond, doof-zijn, spraakafzien, gebaren en mimiek. Oud-deelnemers zijn allemaal heel enthousiast.

Ik heb één horende collega die kan gebaren.

Verder ken ik een aantal dove rijksmedewerkers, met wie ik soms ga wandelen in de lunchpauze. Het is zo lekker om even in mijn eigen taal te kunnen kletsen! Dat geeft echt energie.”

Wat zijn je ervaringen in je persoonlijke leven?

“Thuis hebben mijn vrouw en zoon zich aan mij aangepast. Toen mijn zoon geboren werd, heb ik lang getwijfeld: gebarentaal of oraal. Uiteindelijk koos ik voor gebaren en hij pakte die heel vlot op. Maar hij kreeg door dat ik sneller op zijn articulatie reageerde, dus toen liet hij de gebaren weg. Nu hij ouder is, komen de gebaren weer terug.

Ik sport met een heel sociaal persoon, die duidelijk praat. Soms gebruikt ze zelfverzonnen gebaren. Dat gaat prima. Verder doe ik een naaicursus met ongeveer tien deelnemers. Daar accepteren ze gewoon

**“Dove mensen
zijn niet beperkt.
De wereld
beperkt dove
mensen!”**

ben, én groot, én getrouwd met een vrouw. Ik ben zo anders dat je mij echt moet *willen* leren kennen.”

Wat kunnen doven zelf doen?

“Dat blijft altijd lastig. Het belangrijkste is dat je zelf de regie hebt. Voor mij ligt de regie bij die workshops ‘Visueel communiceren’, want daar kan ik ook laten zien wie ik als persoon ben. Ik kan een workshop leiden en kan goed vertellen: kwaliteiten die collega’s anders vaak niet zien, want vanwege mijn doofheid houden ze afstand, vaak uit ongemak. Na de workshop zeggen ze vaker ‘hallo’ en ‘goedemorgen’. Ze beseffen dat gebarentaal van levensbelang is voor doven. Verder vind ik het belangrijk om altijd antwoord te geven als mensen vragen stellen over mijn doofheid. Ik ben altijd open, want onbekend maakt onbemind, dus ook: bekend maakt bemind! Door corona en door Irma is gebarentaal veel bekender dan daarvoor. Steeds meer mensen in winkels en restaurants articuleren duidelijk en gebruiken ook gebaren. Dat voelt heel prettig. Mijn persoonlijke missie is dat de Nederlandse Gebarentaal ook op basisscholen wordt onderwezen. Het ministerie van OC&W ontwikkelt nu beleid voor NGT en ik word daarbij betrokken.”

Moeten doven samenwerken met andere gediscrimineerde groepen?

“Waarom niet?! Ook al is de communicatie soms lastig. Weet je, horenden en doven hebben last van hetzelfde probleem: ze herkennen elkaar niet goed. De communicatie is ook lastig en dus leer je elkaar niet gemakkelijk kennen. Waar ik mogelijkheden zie, sluit ik me aan bij bewegingen. Zo ben ik al negen jaar lid van de Brede Raad 010, de gemeentelijke adviescommissie voor het sociaal domein in Rotterdam. Wij geven namens Rotterdammers adviezen over de Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en meer. Deze zomer stopt mijn laatste termijn. Daarom kijk ik rond naar iets nieuws, maar ik ken de wegen in de dovenge-meenschap beter dan in de horende wereld, merk ik wel. Hoe maak je contact als een organisatie niet op mails reageert?”

Ik leg de lat wel hoger dan vroeger. Als ik nu wil aansluiten bij een horende organisatie, dan wil ik eerst een workshop geven. Als ze dat afwijzen, weet ik: hier willen ze niet in mij investeren. Dan zoek ik verder.”

Enkele jaren geleden maakte Jacqueline het filmpje ‘Audisme in Nederland, bestaat dat?’. Hierin vertellen doven over hun persoonlijke ervaringen met discriminatie op basis van (niet) horen, om meer mensen ervan bewust te maken. 🌈

Bekijk het op YouTube:
youtu.be/afOHAHHPay0

VAKMANSCHAP ALS BASIS VOOR EEN ZELFSTANDIG BESTAAN

Stichting Gered Gereedschap steunt al sinds 1982 vakmensen in ontwikkelingslanden met kennis, kunde en middelen. Een gedegen vakopleiding, de juiste gereedschappen of machines en verdere begeleiding naar en op het werk zijn daar onderdeel van.

Het geeft kansarme jongeren de mogelijkheid om een zelfstandig bestaan op te bouwen als bijvoorbeeld kleermaker, metaalbewerker of automonteur. Zo pakken we armoede duurzaam aan met vakmanschap en dat werkt!

Gered gereedschap: de basis van ons werk

De benodigde gereedschappen voor onze programma’s worden in Nederland ingezameld via 350 inzamel-punten. Onze organisatie steunt op meer dan 500 vrijwilligers die in 26 werkplaatsen het ingezamelde gereedschap selecteren, opknappen en gereedmaken voor transport.

Sinds de start van Gered Gereedschap zijn uitstekende resultaten geboekt. 1.300 organisaties ondersteund, 75.000 leerplekken gecreëerd en 2 miljoen stuks gereedschap zijn opgeknapt en verzonden. Gered Gereedschap werkt!

Help mee!

Wil je samen met ons vakmensen in Afrika een steun in de rug bieden, dan ben je meer dan welkom. Kijk wat jij kunt doen op www.geredgereedschap.nl/doe-mee

Gered Gereedschap maakt er werk van!

Erik kan wel horen, *maar niet goed wennen*

Wel een CI of geen CI? Kinderen die nu doof worden geboren krijgen als het technisch mogelijk is een cochleair implantaat (CI) voordat ze één jaar oud zijn. Ze hebben niets te kiezen, tenzij de ouders bezwaar maken. Maar soms kiezen doven zelf op latere leeftijd voor een CI. Waarom? Of waarom niet? Wat zijn de afwegingen? Wat heeft het voor invloed op de omgeving en hoe wordt het door de CI-drager ervaren? Is er een leven voor en een leven na de implantatie? In deze serie het woord aan Erik Coenders (55) die op latere leeftijd een CI kreeg en 5 jaar lang probeerde daaraan te wennen.

Erik is al bijna 40 als hij besluit een CI te nemen. “Ik val onder de categorie ‘doof die nooit spraak kan verstaan’ en was geïnteresseerd omdat ik verwachtte met een CI iets te kunnen horen. Het zou een mooie ondersteuning kunnen zijn met het spraakverstaan. Zeker met het ouder worden zal een CI een verbetering brengen. Ik sprak erover met vrienden en kennissen. Wat waren hun ervaringen en welk advies hadden ze voor mij? Daarbij waren ook mensen met verschillen in gehoorresten zoals slechthorenden en plotsdoven die een andere beleving hebben. Ik was aan de late kant en had niet zo’n hoge verwachting wat

het spraakverstaan betreft. Maar alle kleine beetjes kunnen helpen om beter te verstaan bij liplezen.”

Veel geluidprikkelers

Na verschillende gesprekken en goede voorlichting besluit Erik een CI te nemen. “De operatie is zeer goed verlopen. Alles volgens planning en ook de revalidatie in Sint Michielsgestel en Nijmegen is goed gegaan. De voorlichting vanuit de medische wereld was inderdaad goed, maar er was mij nooit verteld dat er zoveel geluid-prikkelers binnen zouden komen. Ik hoorde plotseling heel veel geluiden van de omgeving en dat was een mooie ervaring. Zelfs bladeren kraken in de herfst

Paspoort

Naam **Erik Coenders** (55)
Woont in Mierlo
Neemt een CI in 2007 als hij 39 jaar
oud is. Besluit de CI niet meer te
dragen in 2012.

en ook een plastic zakje maakt heel veel geluid.”

Moe

Om de geluiden te herkennen moet er veel geoefend worden. “Ik deed de oefeningen om te leren horen met mijn moeder. Ik was in staat om een gesproken tekst te volgen maar kon dat niet zonder de tekst op papier. Ik had geen lichamelijke klachten maar het dragen van de CI kostte me heel veel energie. Na de hele dag dragen deed ik de CI af omdat het te vermoeiend was. En elke ochtend was het telkens even schrikken als ik de CI weer opdeed. Verder was ik in het begin tevreden met het resultaat, zeker in de eerste 2 jaar. Maar ik kon niet wennen aan de hoge tonen. Dat was voor mij echt irritant.”

Stress

“Ik kreeg in de loop van de jaren steeds meer angst om de CI op te doen als ik 's morgens wakker werd. Ik deed dat echt met tegenzin. Ik kreeg er veel stress van,

naast stress op het werk. Ik zocht meer rust in mijn hoofd. Als ik iets ging bespreken met een collega of horende, probeerde ik de spraakgeluiden te negeren zodat ik me goed kon focussen op liplezen. Dat was natuurlijk niet de bedoeling maar toch deed ik het. Ik heb toen van alles geprobeerd. Het volume zo laag mogelijk zetten, andere afstelling met meer lage geluiden en onderdrukking van hoge geluiden, niets hielp! Er kwamen gewoon te veel geluiden binnen. De hersenen proberen steeds meer prikkels te krijgen, ook met een steeds lagere microfooninstelling. En het irriteerde me als er plotseling een hard geluid binnenkwam. Ik vroeg me af waarom ik de CI nog moest dragen en besloot te stoppen omdat ik gewoon rust wilde hebben.”

“Zelfs bladeren kraken in de herfst en ook een plastic zakje maakt heel veel geluid.”

Voor- en nadelen

Familie en vrienden hebben begrip voor Erik's keuze. “Ze doen er niet moeilijk over. Het is gewoon mijn beslissing. Ik heb nog steeds dezelfde vrienden en familie. Het CI-revalidatiecentrum in Nijmegen deed er ook niet moeilijk over, ik was na 1 jaar uitgeschreven. Ik zie wel de voordelen voor mensen die een CI overwegen. Zelf heb ik een dove dochter die een CI draagt. Ik weet wel dat een CI goed gaat helpen als je die maar erg jong krijgt. Hou er rekening mee dat als je wat ouder bent je heel veel prikkels binnen krijgt en je rust kwijt bent. Vergelijk het met continue de zwaailichten van een politieauto op je ogen. Het geldt vooral voor doven die vanaf hun geboorte weinig gehoorresten hebben. En voor doven die geen fan zijn van muziek.” ●

Neem nu een abonnement!

Volg de laatste ontwikkelingen in het enige onafhankelijke, landelijke blad van Nederland. Van en voor doven en voor allen die geïnteresseerd zijn in de dovengemeenschap.

6x per jaar een kleurrijk blad met prachtige verhalen en foto's. Neem nu een abonnement en ontvang 2 nummers gratis!

WG nr 2/2024 is niet meer leverbaar. Om deze reden hebben wij eenmalig nummer 2/2024 online gepubliceerd. Wij hopen dat u met veel plezier de interviews en columns hebt gelezen en hebt genoten van de mooie foto's.

Genieten in Londen

Isis is doof geboren en tot haar tiende opgegroeid in Amsterdam. Daarna verhuisde ze naar Haren. In Groningen had ze zes fantastische jaren op de Guyotschool voor SO en VSO en hierna twee fijne jaren op het Montessorilyceum in Groningen. Na het behalen van twee diploma's (havo en vwo) geniet ze nu van een avontuur in Londen tijdens haar tussenjaar.

Tekst Bernd Mojet · Foto's privébezit

Ze wilde graag iets anders doen dan alleen maar werken. Een reis naar het buitenland stond bovenaan haar wenslijstje. Ze wist alleen niet precies wat ze wilde doen, het liefst iets leerzaams. Via haar zus hoorde ze verhalen over Education First (EF), een taalreisbureau dat wereldwijd actief is. Een paar jaar geleden ging haar geplande schoolreis naar Londen met Guyotschool VSO tijdens haar examenjaar niet door vanwege COVID-19. Dus greep ze nu de kans om voor een langere periode in de Engelse hoofdstad te verblijven. Ze besluit om de eerste zes weken Engels te leren en daarna lekker twee weken rond te reizen in het Verenigd Koninkrijk. Maanden voordat ze naar Londen ging, wist ze al dat ze met de trein wilde reizen. Niet alleen omdat het milieuvriendelijk is, maar ook omdat ze dan meer tassen kon meenemen. Isis glimlachend: "Het was erg prettig dat de treinreis zo soepel verliep. Hoewel ik wel een beetje in paniek raakte toen ik aankwam op King's Cross. Het station is enorm en alles was nieuw voor mij, aangezien ik nog nooit eerder in Londen was geweest. Er zijn belachelijk veel opties voor openbaarvervoer."

Meteen naar de pub

Met bloed, zweet en tranen lukte het haar het huis van haar 'hostfamily'/gastgezin te vinden. Ze kreeg meteen een korte rondleiding door het huis. Haar kamer lag vlak naast de voordeur. Het gezin waar ze verblijft is Engelstalig met een Jamaicaanse achtergrond. Op haar kamer ontmoette ze haar vriendelijke Braziliaanse kamergenoot, die erg dol is op kletsen. Zo vroeg ze haar meteen mee naar de pub, waar ze natuurlijk geen nee tegen kon zeggen. Het was voor haar even wennen om op de eerste dag meteen Engels te moeten spreken, maar gelukkig verliep dat beter dan ze had verwacht.

De Engelse cultuurschok

Tijdens de eerste twee weken vond Isis het mentaal uitdagend om over te schakelen van de Nederlandse Gebarentaal

(NGT) en het gesproken Nederlands naar het Engels. Het kostte haar veel energie om voortdurend buiten haar comfortzone te stappen, nieuwe mensen te ontmoeten en samen met hen Londen te verkennen. But it's worth it (maar het is het waard) zei ze duidelijk! "Het was echt gezellig om nieuwe vrienden te maken. Je gaat dan samen veel dingen doen en over veel verschillende onderwerpen praten." Zo heeft ze de meeste musea bezocht met haar twee vriendinnen, zoals de Yoko Ono expositie in het Tate Modern en het Zonnebloem kunstwerk, gemaakt door Van Gogh, in het History Museum.

Verschillen

Wat Isis meteen opviel in Londen, was hoe multicultureel de stad is. Ze vindt dat eigenlijk heel prettig om te zien en te ervaren. Ook kan je volgens haar in een heleboel musea gratis naar binnen, wat ze echt 'the best thing ever' vindt. Ze denkt dat ze nog nooit in haar leven zoveel musea heeft bezocht. "Het is ontzettend leerzaam en de verhalen, foto's, kunstwerken en exposities maken een enorme indruk." Haar favoriet is het Natural History Museum. "Al die historische verhalen over de dinosaurussen, fossielen en hoe de evolutie werkt zijn zo interessant." Een ander groot verschil is de enorme variëteit aan lekker eten uit allerlei keukens. "Of je

nu op zoek bent naar een Indiaas restaurant of een levendige eetmarkt zoals Borough market, don't worry, in Londen vind je ze allemaal. En wat een enorme stad is Londen! Alleen al van het centrum van Londen naar mijn gastgezin in Zuidoost-Londen kost me een uur met de trein en bus. Dat is gewoon hetzelfde als van Groningen naar Zwolle. Ik heb nu tegen mezelf gezegd dat ik, wanneer ik terug ben in Nederland, me minder druk zal maken over de reistijden van het openbaar vervoer."

De Britse dovensgemeenschap

Tot nu toe heeft Isis nauwelijks ervaring gehad met de Londense dovensgemeenschap, maar ze was onder de indruk toen ze hoorde hoeveel dovenscholen er zijn. Dus ze vermoedt dat er een aardig aantal dove mensen in Londen wonen. Toen twee vriendinnen van haar op bezoek kwamen, ontmoetten ze op weg naar de underground een dove vrouw waar ze mee hebben gecommuniceerd. Dat was haar enige ontmoeting met een dove. Isis communiceert in de Engelse gesproken taal met haar horende vriendinnen van EF uit Duitsland, Japan en Zwitserland en weinig in gebarentaal.

Isis: "Een handig voordeel in Londen is dat wanneer je als dove voor een langere periode in de stad woont, je gratis met het openbaar vervoer kan reizen met de Oyster card (Engelse ov-kaart). Dat is echt wel een luxe."

"Het was even wennen om op de eerste dag meteen Engels te moeten spreken."

Advies voor de lezers

Het advies dat Isis graag wil delen is: "Don't worry en stap uit je comfortzone! Zolang je trouw blijft aan jezelf, zal het vast goed komen. Als zich een kans voordoet om een nieuw avontuur te beleven, zeg ik: gewoon doen! Jong of oud het maakt niet uit. Als je lekker flexibel bent is het combineren van werk/liefde en het leven in het buitenland goed te doen. Blijf in contact met de belangrijkste mensen en geniet van het leven." ●

Winnaar Berivan Kiliç

De 27ste editie van De Nationale LeesVertelwedstrijd was een groot succes. Heel veel dank aan alle fondsen voor hun financiële ondersteuning!

effath a

Fundatie Van den Santheuvel-Sobbe

AUGUST FENTENER VAN VLISSINGEN FONDS

VAN OMMEREN DE VOOGT STICHTING

JANIVO STICHTING

FENTENER VAN VLISSINGEN FONDS SHV

Dr. C.J. Vaillantfonds

Elise Mathilde

Cornelia fonds voor kinderen met een beperking